

ВАЖЛИВІСТЬ ФОРТЕЧНОГО ПОЯСУ УКРАЇНИ

Аналіз місцевості за допомогою геопросторової розвідки

Фортечний пояс України є основою військово захищеної лінії фронту на сході України. Фортечний пояс оптимізований для оборони майже за всіма можливими топографічними та географічними характеристиками, що стосуються військового аналізу місцевості. Рельєф Фортечного поясу добре підходить для створення сильної оборонної лінії, тоді як місцевість далі на захід від Фортечного поясу – земля, яка слугувала б новою лінією фронту, якби Україна втратила Фортечний пояс – погано підходить для використання в якості оборонної лінії.

Решта 19 відсотків Донецької області, що утримується Україною, є критично важливими для оборони України. Пояс фортець України – це зосередження чотирьох великих міст Донецької області та їхніх поселень-супутників, що простягаються з півночі на південь вздовж автомагістралі Н-20 Костянтинівка-Слов'янськ. Пояс має довжину 50 кілометрів (приблизно 31 миль, приблизно відстань між Вашингтоном, округ Колумбія, та Балтимором, штат Меріленд), а до вторгнення в нього проживало понад 380 000 осіб. Україна витратила останні 11 років, вкладаючи час, гроші та зусилля у зміцнення Поясу фортець та створення значної оборонної інфраструктури в цих містах та навколо них.

«Фортечний пояс» є важливим для забезпечення того, щоб Україна підтримувала географічно захищену лінію фронту на сході України. Розуміння топогра-

фічного значення «Фортечного поясу» є надзвичайно важливим для політики США. Протягом минулого року адміністрація Трампа вела переговори з Росією та Україною, щоб знайти припинення війни. Однією з передумов міцного та сталого миру є забезпечення того, щоб Україна підтримувала географічно захищену лінію фронту, щоб перешкодити Росії відновити наступальні дії.

Аналіз військового рельєфу в цьому дослідженні оцінює рельєф Фортечного поясу за чотирма характеристиками: щільність населення та міська забудова (включаючи землекористування), водні об'єкти, висоту та нахил, а також підготовлені оборонні укріплення.

Щільність населення та міський розвиток

Розбудова міського поясу фортець та його міст-супутників надає Україні значну перевагу. Міський рельєф посилює силу захисників і вимагає від нападників високих витрат, щоб подолати переваги захисників. Російський спосіб ведення міської війни є виснажливим, повільним та виснажливим. Високі витрати, які Росія заплатила в битві під Бахмутом або кампанії за Покровськ, бліднуть у порівнянні з тими, що були необхідні для захоплення поясу фортець, якщо припустити, що російські війська навіть можуть досягти успіху. Російським військам знадобилася тривала дев'ятимісячна кампанія, щоб захопити Бахмут – місто з населенням 71 000 осіб, і кампанія тривалістю 22 місяці, щоб захопити Покровськ – місто з населенням 60 000 осіб. Середня чисельність населення чотирьох ключових міст поясу фортець становить 93 000 осіб, при цьому Краматорськ та Слов'янськ мають населення 147 000 та 105 000 осіб відповідно. Міська територія чотирьох найбільших міст Фортечного поясу більш ніж у чотири рази більша за площу Бахмута та більш ніж у сім разів більша за площу Покровська.

Натомість, місцевість на захід від Поясу фортець на півдні Харкова є малонаселеною. У цій місцевості менше населених пунктів, здатних служити опорними пунктами для закріплення української оборонної лінії, та менше доріг для підтримки української логістики. Більшість населених пунктів у цьому районі – це невеликі сільськогосподарські хутори та села. У межах 100 кілометрів від Поясу фортець знаходиться лише 18 міст середнього розміру, контрольованих Україною. Найбільшим за чисельністю населення є Лозова на півдні Харкова (до війни населення становило 53 000 осіб), але вона знаходиться на відстані понад 80 кілометрів від Поясу фортець і стоїть ізольовано, далеко від інших міст, які могли б утворити лінію. Дані, що показують щільність населення, розташування міст середнього розміру та землекористування, малюють чітку картину. Існує географічно вразливий проміжок, який російським військам було б легше використати, якби Росія контролювала Пояс фортець. Сільський коридор між Лозовою та Ізюмом сільським лісом викликає особливе занепокоєння в цьому відношенні.

Водні споруди

Водні споруди створюють значні перешкоди для маневреної війни та навіть у позиційній війні, а перетин захищених водних перешкод був надзвичайно складним завданням для російських військових протягом усієї війни. Водні споруди східної України відіграють значну роль у створенні сприятливого для оборони рельєфу Фортечного поясу. Північний фланг Фортечного поясу захищений річка-

ми Сіверський Донець та Оскіл. Вигин Сіверського Дінця змушує російських атакуючих підходити до підготовлених оборонних споруд Фортечного поясу зі східного напрямку лоб у лоб.

Натомість, місцевість на захід від Фортечного поясу має значно менше водних перешкод, навколо яких українські війська можуть організувати оборону. Така місцевість надала б атакуючим російським військам більшу свободу пересування та не оптимізована для спрямування російських військ у підготовлені зони ураження. Втрата Фортечного поясу означає, що російські війська опиняться на західному березі річки Сіверський Донець та кількох її приток – оптимальна місцевість для продовження просування на захід.

Висота та нахил

Східна Україна загалом дуже рівнинна, але є мікрохарактеристики місцевості, пов'язані з висотою та нахилом, які оптимізують рельєф Поясу фортець для оборони. Пояс фортець розташований на місцевості з крутішими схилами. Ці мікродеталі місцевості змушують російські війська орієнтуватися на нерівній місцевості та надають українським захисникам різні тактичні височини, що сприяють обороні. Високі місця також важливі для сучасної війни з використанням безпілотників, оскільки радіокеровані безпілотники покладаються на комунікаційне обладнання, розміщене на височині, для максимізації проекції сигналу.

Натомість, місцевість на захід від Поясу фортець має порівняно пологі схили. Крім того, ця місцевість веде до Дніпровської низовини України – рівнинного відкритого степу та заплави, ідеальних для швидкого переміщення великих сил. Якби російські війська контролювали Пояс фортець, російські війська, що рухаються на захід, атакували б цю низовину. Для України оборона в низовині є неоптимальною, оскільки російські атакуючі матимуть перевагу у висоті.

Польові укріплення України

Українські інженери протягом останніх 11 років збудували розгалужену мережу польових укріплень, включаючи багатокилометрові бойові позиції, протитранспортні рови, ряди драконових зубів, колючий дріт та мінні поля, щоб синергізувати та посилити згадані вище природно захищені особливості місцевості. Втрата фортечного поясу вимагатиме від України будувати нові укріплення на півдні Харківської та східній Дніпропетровській областях, але фізичні характеристики цієї місцевості та її людська географія просто погано підходять для оборони.

Висновок

Фортечний пояс оптимізований для оборони майже за кожною топографічною та географічною характеристикою, що стосується військового аналізу місцевості. Географія населення та природний рельєф являють собою унікальне поєднання факторів, що сприяють обороні, саме тому Україна обрала цю землю для будівництва складних укріплень для генеральної битви. Якби Росія отримала контроль над Фортечним поясом, Москва зайняла б вигідні лінії для проведення наступальних дій на вразливу місцевість, що значно сприяє атакуючим силам над захисниками. Саме з цих причин переговорна стратегія Кремля спрямована на забезпечення політичного врегулювання, за яким Україна здасть критично важливу територію Фортечного поясу без бою.

Реальність поля бою така, що Росія навряд чи захопить Пояс фортець найближчим часом. Лінії України тримаються і, ймовірно, продовжуватимуть триматися. Ситуація на полі

бою складна, але не критична для України. Хоча російські наступальні дії залишаються небезпечними, крах оборони України стає все менш імовірним.[3] Найкращі перспективи російських військ на 2026 рік – це продовження незначних здобутків. Росія не захопить решту Донецької області цього року. За оптимізованих припущень, вигідних Москві, російські війська можуть захопити Донецьк наприкінці 2027 або на початку 2028 року, якщо міжнародні партнери України продовжуватимуть підтримувати Україну. Але навіть цей прогноз, з припущеннями, що сприяють діям Росії, не є певним. У лютому цього року Україна вперше з 2023 року звільнила більше території, ніж захопила Росія – тенденція, яка, якщо її продовжити та посилити, може взагалі заперечити здатність Росії захопити Пояс фортець. У 2025 році російські війська отримували в середньому 15 кв. км на день.[4] Російські війська просуваються в середньому на 5,5 квадратних кілометрів на день протягом перших трьох місяців 2026 року, порівняно із середньою швидкістю 11,06 квадратних кілометрів на день за перші три місяці 2025 року.

Український фортечний пояс має й надалі слугувати наріжним каменем майбутньої геометрії поля бою в Україні, яка буде військово захищеною. Розумною відповіддю на точку для припинення конфлікту є нинішні де-факто лінії контролю, включаючи контрольований Україною фортечний пояс. **Превентивна задача Україною смуг стратегічно важливої укріпленої території була б стратегічною помилкою та підірвала б мету адміністрації Трампа щодо досягнення міцного та тривалого миру. Захоплення російськими військами фортечного поясу не є неминучим, і незрозуміло, чи зможуть економіка, оборонно-промислова база та система формування сил Росії витримати кілька років додаткових кампаній, необхідних для його захоплення.**

Institute for the Study of War

<https://understandingwar.org/>
14 квітня 2026

